

Zavičajni govor kod djece vrtićke dobi

Červar, Karin

Undergraduate thesis / Završni rad

2019

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Pula / Sveučilište Jurja Dobrile u Puli**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:137:987288>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-09-13**

Repository / Repozitorij:

[Digital Repository Juraj Dobrila University of Pula](#)

Sveučilište Jurja Dobrile u Puli

Fakultet za odgojne i obrazovne znanosti

KARIN ČERVAR

ZAVIČAJNI GOVOR KOD DJECE VRTIĆKE DOBI

Završni rad

Pula, studeni, 2019.

Sveučilište Jurja Dobrile u Puli
Fakultet za odgojne i obrazovne znanosti

KARIN ČERVAR

ZAVIČAJNI GOVOR KOD DJECE VRTIĆKE DOBI

Završni rad

JMBAG: 0303067425, redoviti student

Studijski smjer: predškolski odgoj

Predmet: Talijanski jezik

Znanstveno područje: Humanističke znanosti

Znanstveno polje: Filologija

Znanstvena grana: Romanistika

Mentor: doc.dr. sc. Lorena Lazarić

Pula, studeni, 2019

IZJAVA O AKADEMSKOJ ČESTITOSTI

Ja, dolje potpisani _____, kandidat za prvostupnika _____ ovime izjavljujem da je ovaj Završni rad rezultat isključivo mogega vlastitog rada, da se temelji na mojim istraživanjima te da se oslanja na objavljenu literaturu kao što to pokazuju korištene bilješke i bibliografija. Izjavljujem da niti jedan dio Završnog rada nije napisan na nedozvoljen način, odnosno da je prepisan iz kojega necitiranog rada, te da ikoji dio rada krši bilo čija autorska prava. Izjavljujem, također, da nijedan dio rada nije iskorišten za koji drugi rad pri bilo kojoj drugoj visokoškolskoj, znanstvenoj ili radnoj ustanovi.

Studentica

U Puli, _____, _____ godine

IZJAVA
o korištenju autorskog djela

Ja, _____ dajem odobrenje Sveučilištu
Jurja Dobrile

u Puli, kao nositelju prava iskorištavanja, da moj diplomski rad pod nazivom

_____ koristi na način da gore navedeno autorsko djelo, kao cjeloviti tekst trajno objavi u javnoj internetskoj bazi Sveučilišne knjižnice Sveučilišta Jurja Dobrile u Puli te kopira u javnu internetsku bazu završnih radova Nacionalne i sveučilišne knjižnice (stavljanje na raspolaganje javnosti), sve u skladu s Zakonom o autorskom pravu i drugim srodnim pravima i dobrom akademskom praksom, a radi promicanja otvorenoga, slobodnoga pristupa znanstvenim informacijama.

Za korištenje autorskog djela na gore navedeni način ne potražujem naknadu.

U Puli, _____

Potpis

Sadržaj:

1. Uvod	1
2. Faze govorno-jezičnoga razvoja.....	2
2.1. Tijek razvoja govora i jezika.....	2
2.2. Vrste teškoća u razvoju govora i jezika	4
4.1. Stvaranje poticajnoga okruženja za komunikaciju na stranom jeziku	10
5. Usvajanje materinjeg jezika.....	12
5.1. Djeca u dvojezičnoj obitelji	12
5.2. Višejezična komunikacija u ranojezičnom razdoblju	13
7. Zavičajna riječ u predškolskoj ustanovi	15
7.1 Dramski odgoj i zavičajna riječ	15
8. Istraživanje.....	17
9. Zaključak	26
10. Popis literature	27
11. Popis grafikona	29
12. Sažetak	30
13. Summary	31
14. Sommario	32

1. Uvod

Svaki je čovjek određen svojim materinjim govorom, govorom svoje obitelji, svojeg mjesta. To je onaj tip govora koji nije zapisan već postoji u usmenom izlaganju. Taj govor nema zapisanih pravila, na njemu nisu pisani nikakvi tekstovi, a za njegov nam zapis nedostaju slova. To je naš materinji, zavičajni govor. Više skupina govora svrstava se u jedan dijalekt. Podijele na dijalekte su različite pa tako u Istri prevladava štokavsko/čakavski dijalekt, jedan od dijalekata čakavskog narječja. Štokavsko/čakavskom dijalektu pripadaju Buzetski dijalekt u sjevernom dijelu Istre, jugozapadni istarski u južnom dijelu Istre, zapadno od rijeke Mirne te sjeverno/čakavski u okolici Žminja i Pazina.

Svrha ovog rada jest proučiti utjecaj zavičajnog govora djece vrtićke dobi. U teorijskom dijelu završnog rada opisuju se faze govorno-jezičnog razvoja djeteta, tijekom usvajanja govora i jezika od rođenja do sedme godine, koje se sve vrste teškoća pojavljuju u razvoju govora i jezika. Nadalje, opisuju se jezik i dijalekt, a spominju se i tri narječja (štokavsko, kajkavsko i čakavsko). U nastavku se opisuje razvoj komunikacije na stranom jeziku te stvaranje poticajnog okruženja koje bi olakšalo komunikaciju pri korištenju stranog jezika. Spominje se projekt o zavičajnoj nastavi u odgojno-obrazovnim ustanovama u Istarskoj županiji. Cilj projekta je formiranje institucionalnog oblika očuvanja istarskog zavičajnog identiteta, odnosno uvođenje zavičajne nastave i tradicijske kulture u predškolske ustanove. Pri kraju teorijskog djela spominje se materinji jezik koji dijete najprije nauči ili jezik koji dijete najbolje zna, najbolje koristi, jezik s kojim se identificira.

U drugom su dijelu rada izneseni rezultati istraživanja provedenog na društvenim mrežama u kojem se anketiralo odgojitelje ispitanike o korištenju zavičajnog govora kod djece vrtićke dobi.

2. Faze govorno-jezičnoga razvoja

Komunikacija je temelj za usvajanje govora, jezika i glasa, a nužna je i za intelektualni razvoj i učenje. Česta su odstupanja u razvoju komunikacije kod djece koja ne utječu samo na usvajanje jezika nego već i na govor. Jezik je način kombiniranja rečenica, znakova i riječi. Prilikom govorno – jezičnog razvoja moramo djetetu omogućiti da kaže što želi reći i podučiti ga načinu kako se služiti jezikom u komunikaciji s drugima. Jezik dijelimo na ekspresivni i receptivni. Ekspresivni jezik se odnosi na sposobnost jezičnog izražavanja, proizvodnju jezika, jezično kodiranje poruka. To uključuje oblikovanje riječi (vokabular) i njihovo kombiniranje u jednostavne dvočlane izraze, npr. “mama pa-pa”, pa sve složenije do potpuno ispravnog korištenja gramatike. Receptivni jezik odnosi se na djetetovu sposobnost razumijevanja pojedinih riječi kao što su „skakanje“, „auto“ koje se s vremenom spajaju u rečenice pa dijete počinje razumjeti upute (npr. „Odi u kuhinju i donesi mi čokoladu“). Što je dijete starije, to je sposobnije razumjeti određene vrste riječi, npr. prijedloge (na, ispod) ili pojmove (gore/dolje). Bez jezika dijete ne bi bilo u mogućnosti drugima izražavati svoje osjećaje. Govor je najučinkovitiji način primanja i prenošenja informacija. Sposobnost govora odnosi se na izgovor glasova koji čine riječi. Poremećaji izgovora, međutim, mogu se pojaviti u bilo kojoj životnoj dobi, a najčešće se pojavljuju u djetinjstvu.¹

2.1. Tijek razvoja govora i jezika

Dijete, već u utrobi prepoznaje majčin glas. Dojenče nakon tri dana može prepoznati glas svoje majke i razlikovati ga od glasova drugih žena. Glas vlastitih roditelja opušta dojenče, dok tehnologije (radio, mobitel, tv) ne postižu isti efekt. Dijete, osim što prepoznaje majčin glas, razlikuje glasove ostalih čimbenika u komunikaciji. Iako dojenče čuje razliku između glasova, ne znači da ono razumije jesu li ti glasovi smisleni ili su samo dio jezika njegovih roditelja. Roditelj s djetetom mora komunicirati od prvog dana jer ono čuje pojedinosti u njihovom glasu, glasu kojeg voli više od drugih zvukova.²

Osim plakanja i podrigivanja, koje su prve vokalne vještine koje se razvijaju kod dojenčeta, ono može formulirati i neke zvukove kao što su oooooo. U prva tri

¹ Centar-logos – Jezik i govor, Dostupno na: <http://www.centar-logos.hr/jezik-i-govor> (14.11.2019.)

² Ibidem, str. 28-29.

mjeseca nakon rođenja djeteta će koristiti samoglasnike. Tijekom četvrtog, petog i šestog mjeseca djeteta započinje eksperimentirati s ustima, jezikom i grlom. Dijete stvara škripave ili kreštave zvukove, igra se sa svojim vokalnim sustavom i primjećuje sve za što je sposobno.

U prvoj fazi života dojenčeta (do prve godine života) možemo otkriti vještine koje se kod djeteta razvijaju kako bi se pripremio za izgovaranje prvih riječi.³

- a) 0-2 mjeseca– to je faza fiziološkog krika i refleksnog glasanja. U ovoj fazi pojavljuje se spontano glasanje bebe koje odražava fiziološko ili emocionalno stanje te usmjerenost na slušanje.
- b) 2-6 mjeseca – ovo je faza gukanja i brbljanja. U ovoj dobi djeca proizvode sve moguće glasove ljudskog govora. Tijekom tih pokušaja djeteta postupno stječe kontrolu nad snagom glasa i nad visinom te tako vježba mišić glasnice.
- c) 6-12- mj. – u ovoj dobi sužava se glasovni repertoar tj. nestaju glasovi kojih nema u okolini. Pojavljuje se slogovno brbljanje koje se odnosi na nizanje slogova s melodijom i ritmom materinjeg govora, razvija se početno razumijevanje ljudskog govora

Druga faza započinje razmatranjem prvih riječi djeteta koje se pojavljuju između prve i druge godine života. Na kraju prve godine djeteta svjesno odgovara na svoje ime, na riječ „Da“ i „Ne“, na nalog (npr. „Daj mi ruku.“) te usmjeruje pogled prema predmetima (npr. „Gdje je traktor?“). Prva riječ se obično pojavljuje između 10. i 15. Mjeseca djeteta. Izgovor većine glasova je još nejasan i neodređen. Forsiranje govora u ovoj dobi može biti štetno kao npr. tražiti od djeteta da za ponavlja kratke riječi, korigirati njegov izgovor ili uskratiti mu što ne zatraži. Govor se najbolje usvaja kroz zajedničku aktivnost, jednostavnim ili melodičkim govorom uz hranjenje, kupanje, šetnje).⁴

U trećoj fazi, s tri i četiri godine života, djeteta počinje koristiti rečenice od jedne riječi i/ili više riječi. Dijete usvaja bazu materinjeg govora. Koristi sve vrste riječi, ali najviše imenice i glagole. Gramatički razvoj mu omogućuje da kompetentno komunicira sa

³ Apel, K. i Masterson, J.J.(2004.) *Jezik i govor od rođenja do 6. godine*, Lekenik: Ostvarenje, str. 13-14.

⁴ Vrtić Radost – Tijek razvoja govora i jezika, Dostupno na: http://www.vrtic-radost.hr/wp-content/uploads/2016/01/razvojne_norme.pdf (14.11.2019.)

svojom okolinom. Tijekom četvrte godine kod djeteta se uočava obilježje govora koje ga prati od početka i koji izražava njegovu kreativnost.

U četvrtoj fazi, s pet i šest godina, završava veliki dio razvoja govornog jezika te dijete počinje usvajati osnove pisanog jezika (čitanje i pisanje). Izgovor je precizniji, približava se razini odraslog, možda nema još glas „r“ ili su palatali (š,ž,č) umekšani. Rečenice postaju složenije, sadrže više glagola. U šestoj godini dijete može pamtititi zvuk, ali i slijed glasova u nekoj riječi, što je preduvjet za razvoj čitanja i pisanja. Šestogodišnjak može rastavljati riječi na slogove iako ne shvaća značenje riječi slog.⁵

Dijete ne bi moglo izražavati drugima svoje misli, ideje bez jezika. Uloga roditelja je biti brižan prema djetetu, pun ljubavi, pružati mu dovoljno nježnosti i pažnje, uočavati promjene u djetetovim sposobnostima te poticati ih⁶.

2.2. Vrste teškoća u razvoju govora i jezika

Puno djece ima poteškoća u govorno-jezičnom području. Naime, njihov je govor vrlo često teško razumjeti. Većina djece ima problema u području gramatike jer nisu u stanju naučiti gramatička pravila. Manjina ima slušne poteškoće, odnosno ne čuju dobro ono što im se govori.

Postoji nekoliko stanja i sindroma koji se mogu pojaviti kod male djece, a to su:

a) Oštećenje sluha – Postoje dvije vrste oštećenja sluha. Prva vrsta zove se konduktivno oštećenje⁷ koje uzrokuje svako začepljenje unutar uha koje sprječava prijenos zvuka u unutarnje uho. Uzroci mogu biti: nakupljanje tekućine u srednjem uhu, okoštavanje unutar srednjeg uha, infekcije srednjeg uha. Obično, smanjivanje tekućine u srednjem uhu vraća sluh na normalnu razinu. Druga vrsta oštećenja sluha zove se senzoneuralna⁸ u kojoj se javljaju poteškoće prilikom odašiljanja poruka iz unutarnjeg uha u mozak. Djeca s ovom vrstom oštećenja upotrebljavaju slušna pomagala koja pojačavaju zvukove koje dijete prima.

⁵ Apel, K. i Masterson, J.J.(2004.) *Jezik i govor od rođenja do 6. godine*, Lekenik: Ostvarenje, str.13-14.

⁶ Ibidem, str.36.

⁷ Ibidem, str. 150-160.

⁸ loc.cit.

b) Pervazivni razvojni poremećaj - pojavljuje se u razdoblju između 12. i 15. mjeseca. Dijete prestaje razumjeti jednostavne geste i verbalne izjave. Utječe na djetetovu sposobnost primanja informacija putem osjetila; oštećuje proces obrade, tj. tumačenja zaprimljene informacije. Dijete s velikim slušnim teškoćama ne razumije većinu toga što mu se kaže. Za njega svijet i okolina postaju neprijateljsko mjesto, ispunjeni zvukovima koji od djeteta nešto zahtijevaju.⁹

c) Specifični jezični poremećaj – uočavamo ga kod djece koja imaju problema s izgovorom i razlikovanjem glasova. Njihov je rječnik siromašniji, loše usvajaju gramatiku te imaju poteškoća sa povezivanjem riječi u rečenici, slabije izdvajaju probleme i likove u pripovijedanju. Djeca sa specifičnim razvojnim poremećajem imaju dobro razvijenu inteligenciju i nemaju teškoća u ophođenju s ljudima. Djeca od dvije i pol godine koja imaju težak jezični poremećaj imaju dostupna verbalna sredstva, tzv. rudimentarne riječi (komadići riječi koji se izgovaraju neispravno) i elementi žargona, odnosno kratke izmišljene riječi kojima se služe djeca dojenačke dobi prije nego izgovore svoje prve stvarne riječi. Kod djece s umjerenim stupnjem jezičnog poremećaja (tri i četiri godine) rječnik je znatno veći i uključuje dosta stvarnih riječi. Neznancu takav govor zvuči nerazgovjetno, ali zapravo dijete se već pomalo služi nekim gramatičkim oblicima. Nepravilan izgovor uzrokuje nedovoljna pokretljivost i opća nespretnost govornih organa koje se mogu ukloniti specijalnim motoričkim vježbama s logopedom.¹⁰

Razlikujemo sljedeće specifične jezične poremećaje:

1. Disleksija i disgrafija – očituje se teškoćama u ovladavanju pisanim jezikom unatoč urednoj inteligenciji. Disgrafija kao i disleksija je nesposobnost djeteta da savlada vještinu pisanja koja se očituje u mnogobrojnim, trajnim i tipičnim pogreškama. U mnogim slučajevima specifične teškoće u pisanju postoje zasebno. Takvo dijete može imati teškoće u čitanju samo na početku školovanja, a ozbiljne teškoće u pisanju ostaju mnogo duže, kada je čitanje već svladano.¹¹

⁹ Apel, K. i Masterson, J.J.(2004.) *Jezič i govor od rođenja do 6. godine*, Lekenik: Ostvarenje, str. 161-162.

¹⁰ Ibidem, str. 164-165.

¹¹ Hrvatska udruga za disleksiju – disleksija i disgrafija, Dostupno na: <http://hud.hr/disgrafija/> (14.11.2019.)

2. Afazija - Afazija je gubitak ili poremećaj govora koji uključuje smanjenu mogućnost razumijevanja ili izražavanja riječi. Senzorna afazija je nemogućnost prepoznavanja riječi ili smislenih čujnih ili taktilnih informacija. Kod motoričke afazije pojavljuje se mogućnost razumijevanja riječi, no mogućnost pronalaženja adekvatnih riječi je oštećena.¹²

d) Poremećaji izgovora - Odnosi se na poremećen izgovor glasova u osoba s normalnim fiziološkim sluhom, normalnom inteligencijom i normalnom razvijenošću ostalih jezičnih komponenta. Dijete usvaja jezik i govor postupno, a to se tiče i izgovora. Prvi glasovi koje dijete izgovara izgovorno su nejasni i akustički neodređeni. S godinama se izgovor usavršava. Tečan govor se ostvaruje kontinuirano, prema zakonitostima fonetskog vezivanja glasova u govoru, prema određenom ritmu, visini, naglascima i melodiji zadanog jezika. Netečan govor je govor u kojem se pojavljuje velik broj oklijevanja, ponavljanja, zastoja, ispravljanja, poštapalica i pauzi u govoru.¹³

U poremećaje izgovora ubrajamo:

1. Mucanje – mucanje je poremećaj tečnosti, tempa i ritma; pojavljuje se zbog nevoljnog grčenja mišića govornih organa kao što su usne, jezik, nepce, glasnica, dijafragma, a prate ga grčevi mišića lica i nevoljni pokreti tijela. Osnovne karakteristike mucanja jesu:
 - Ponavljanja – kada osoba ponavlja glasove, slogove, riječi ili fraze.
 - Produžavanja – izgovor određenih glasova traje dulje od uobičajenog. Ovaj je simptom karakterističan za mlađu djecu.
 - Blokade – neobični zastoji u govoru i dovodu zraka. Obično je to karakteristika razvijenog mucanja pri čemu se jezik, usne ili glasnice prestanu micati, a kasnije je povezano sa napetošću mišića.

¹² Placebo –Afazija. Dostupno na: <http://www.msd-prirucnici.placebo.hr/msd-prirucnik/neurologija/funkcija-i-disfunkcija-mozdanih-reznjeva/afazija> (14.11.2019.)

¹³ Dijalog- Govorni poremećaji. Dostupno na: <http://dija-log.com/index.php?content= Govorni poremecaji> (14.11.2019.)

2. Brzopletost - brzopleti govor se često opisuje upravo kao takav, brzoplet i kaotičan. Najistaknutije karakteristike takvog govora su velika i često neujednačena brzina govora bez pauzi između rečenica. Oni koji imaju takvu vrstu poremećaja koriste pauze samo za uzimanje daha prije iduće rečenice. Riječi su često loše artikulirane, brzinom koja nerijetko dovodi do nerazumljivosti kod slušatelja.¹⁴

¹⁴ Dijalog- Govorni poremećaji. Dostupno na: [http://dija-log.com/index.php?content =Govorni poremecaji](http://dija-log.com/index.php?content =Govorni_poremecaji) (14.11.2019.)

3. Jezik i dijalekt

Dijalekt je skupina mjesnih govora, a narječje skupina dijalekata. To je govor nekog mjesta, kraja ili neke pokrajine za razliku od književnog, standardnog i službenog jezika.

Hrvatski jezik je suodnos sva tri hrvatska narječja i mogućnost komunikacije među njima, a to ga čini specifičnim i jedinstvenim. Tri narječja jesu: ¹⁵

a) Štokavsko narječje

Štokavko narječje sastoji se od dva narječja: zapadno-štokavskoga i istočno-štokavskoga. Rabi upitnu zamjenicu *što* i ako se javljaju i druge kombinacije, kao na primjer *šta*.

Štokavsko narječje u Hrvatskoj se može podijeliti na četiri dijalekta:

- sjeverni dijalekt (slavonski, ikavsko-ekavski, staroštokavski, ekavski i šćakavski ekavski)
- južni dijalekt (dubrovački, novoštokavski jekavski, istočnohercegovačko-krajiški)
- zapadni dijalekt (novoštokavski ikavski, bosansko-zapadnohercegovačko-dalmatinski)
- istočni dijalekt (šćakavski jekavski, istočnobosanski, staroštokavski)

b) Čakavsko narječje

Ime je dobilo po upitno-odnosnoj zamjenici *ča* ili *ca* za neživo, a *ki* za živo. Uglavnom se razlikuju suglasnici *č* i *ć* koji su mekši u odnosu na književni jezik. Čakavskim se narječjem danas najviše koriste ljudi koji žive uz Jadransko more i to na dijelovima od Istre pa sve do Pelješca, na prostoru između Zadra i Vodica, u Senju, zatim na otocima najčešće sjeverno od Pelješca, u Istri, Gorskom kotaru te na dijelu Gacke i Like, Pokuplja pa do Karlovca.

¹⁵ Hrvatska enciklopedija- Narječja, Dostupno na: <http://www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?id=42971> (29.07.2019.)

c) Kajkavsko narječje

Rabi upitnu zamjenicu *kaj*, ponegdje *kej* i rjeđe *ke*, a sastoji se od sljedećih dijalekata: zagorsko-međimurski dijalekt, križevačko-podravski dijalekt, turopoljsko-posavski dijalekt, prigorski dijalekt, goranski dijalekt. Kajkavski govori s obzirom na odraz jata su uglavnom ekavski. Ima puno mađarizama i germanizama.

4. Razvoj komunikacije na stranom jeziku

Omogućujući djeci da već od najranije dobi odrastaju sa spoznajom o postojanju i poštivanju različitosti među ljudima te da biti drugačiji ne znači biti lošiji od drugih, svakako će doprinijeti njihovom kvalitetnijem i potpunijem odgoju. Djeca koja započnu s učenjem stranog jezika u ranoj dobi, osim usvajanja dobra izgovora, bolje razumiju svoj vlastiti jezik. Mala djeca posjeduju izuzetnu sposobnost za učenje jezika te mogu učiti onoliko jezika koliko im je omogućeno pravilno čuti. U početnoj fazi učenja stranog jezika dobro je krenuti od konkretnih radnji, djeci poznatih i bliskih predmeta i situacija koje su dio njihove svakidašnjice.

Prednost dječjih vrtića je u tome što nije potrebno stvarati umjetne situacije igre, nego je ona stvarnost i svakodnevni način življenja i učenja predškolske djece. Djeci treba pružiti uzor pravilne upotrebe riječi te osigurati dovoljno vremena za slušanje, igru i vježbanje izgovora pojedinih riječi i glasova na način da isprobavaju nove glasove, slogove, riječi bez straha od nesavršenog izgovora. Utjecaj svakodnevnih aktivnosti na učenje stranog jezika ovisi o osobama s kojima se dijete druži i s kojim komunicira u određenom okruženju. Ako se djeca osjećaju ugodno i zaštićeno, ispunjena razumijevanjem i podrškom vrlo će se brzo uključiti u komunikaciju na stranom/drugom jeziku.

4.1. Stvaranje poticajnoga okruženja za komunikaciju na stranom jeziku

Situacije koje olakšavaju razumijevanje stranog jezika su one koje djeca iskustveno poznaju (situacije prilikom oblačenja, presvlačenja, uzimanja hrane). To mogu biti i razne igre, pjesme na materinjem jeziku koje omogućuju djeci lakše razumijevanje stranog jezika. Postupno se odvajaju djecu od poznatih situacija i svih onih u kojima su jezični izričaji povezani s vršenjem određenih radnji. To je bilo nužno učiniti nakon što djeca postanu sigurna u razumijevanju govorenih iskaza na stranom jeziku u kontekstu neposredne igre i vršenja različitih radnji. Taj korak je od velike važnosti zbog lakšeg uspostavljanja stvarnih komunikacijskih interakcija i razumijevanja poruka na stranome jeziku jer se odvija bez oslonca u neposrednom okruženju i aktivnostima. Vrtić je mjesto koje pruža niz mogućnosti i prilika za organiziranje primjerenih aktivnosti i poticajnog okruženja, što utječe na povećanje komunikacijskih situacija. Prije svega bitna je uloga odraslih osoba koje uz stalno ohrabrenje i

pozitivne poticaje mogu utjecati ne samo na djetetov razvoj već i na učenje stranog jezika.¹⁶

Bitno je djetetu omogućiti:

- Ugodno, blisko okruženje
- Dobre uvjete kako bi se razvila želja i potreba za komuniciranjem na stranom jeziku u stvarnim životnim situacijama, u igri te u brojnim drugim situacijama
- Dovoljno vremena za slušanje, igru i komuniciranje na stranom jeziku
- Dovoljno vremena za upotrebu stranog jezika
- Pružati povratne informacije djetetu o njegovoj uspješnosti u učenju i komuniciranju na stranom jeziku.

¹⁶ Silić, A(2007.) *Prirodno učenje stranoga (engleskoga) jezika djece predškolske dobi*, Zagreb: Mali profesor, str: 51-52.

5. Usvajanje materinjeg jezika

Materinji jezik je onaj koji dijete najprije nauči ili jezik koji dijete najbolje zna, najbolje koristi, jezik s kojim se identificira. Materinji govor rabe djeca prije škole, u obitelji, u okruženju starijih govornika jednoga kraja, zavičaja, prostora u kojem dijete odrasta. Riječ je o jeziku kojim bismo trebali znati izraziti najširi raspon vlastitih misli i nijanse svojih emocija. To je zapravo jezik kojim govori majka, s tim da se pod majkom nužno ne misli na biološku majku, nego na osobu koja će uspostaviti redovitu i trajnu jezičnu komunikaciju s djetetom. No, kriteriji materinjeg jezika ukazuju kako je to onaj jezik na kojem razmišljamo, sanjamo i računamo budući da sve te funkcije spadaju u onu vrstu koja se usvaja u prvom jeziku.¹⁷ Tim se jezikom služimo najbolje i najpreciznije jer je usađen u nas od rođenja i zahvaljujući njemu učimo, mislimo i govorimo. Kada se govori o materinjem jeziku, podrazumijevaju se četiri aspekta tog procesa: usvajanje glasovnog sustava, koje započinje krikom odmah nakon rođenja, upotrebu jezičnih oblika vlastitog jezika, sposobnost razumijevanja i priopćavanja značenja, sposobnost da se upotrebom govora nešto uradi ili postigne. Prije nego što dijete izreče prvu riječ, ono usvaja jezik promatrajući i slušajući okolinu. U trenutku djetetovog rođenja započinje veza između majke i djeteta koja postaje osnova za stvaranje komunikacije sa svijetom oko sebe.¹⁸

5.1. Djeca u dvojezičnoj obitelji

Razvoj govora uvijek je osjetljivo područje, no može se dodatno zakomplicirati ako dijete raste u dvojezičnoj obitelji. Ako se roditelji služe različitim materinjim jezicima te oboje podjednako razgovaraju s djetetom na svom jeziku i usmjeravaju pažnju na njega, dijete će odrastati uz dva materinja jezika.

U dvojezičnoj obitelji roditelji rabe oba jezika naizmjenice. Kada će se koji jezik koristiti ovisi o predmetu razgovora, situaciji, prisutnim osobama, mjestu razgovora. Izbor jezika ponekad ovisi o putovanju s obitelji u zemlju iz koje je jedan roditelj, pa obitelji prije takvih putovanja govori tim jezikom da bi se djeca mogla prilagoditi

¹⁷ Adiva – Bilingvizam. Dostupno na: <https://www.adiva.hr/zdravlje/logopedija/bilingvizam-sto-kada-dijete-odrasta-u-dvojezicnoj-obiliji/> (21.11.2019.)

¹⁸ Prebreg-Vilke, M. (1991.) *Vaše dijete i jezik (materinski, drugi i strani jezik)*, Zagreb: Školska knjiga., str.27.

komunikaciji u toj zemlji. Postoji opasnost da se taj jezik zanemari pa da prevlada samo jedan jezik, onaj koji je dijete od malih nogu savladalo.¹⁹

Dijete ne mora biti podjednako vješto u oba ili više jezika. Dok jedan od njih bolje upotrebljava, drugi možda bolje razumije. Miješanje tih jezika bit će manje ako dijete jedan jezik uči u razgovoru s majkom, a drugi isključivo s ocem ili ako dijete uči oba jezika istodobno i to u što ranijem razdoblju života. Ako se drugim jezikom upozna u kasnijoj predškolskoj dobi, kad je već usvojilo i ovladalo osnovama prvog jezika, kod djeteta mogu nastati ozbiljniji problemi.²⁰

5.2. Višejezična komunikacija u ranojezičnom razdoblju

Okomitom se dvojezičnošću smatra više ili manje izražen međuodnos materinjeg (rođenog, organskog, okolinskog, zavičajnog) govora i standardnog jezika. Hrvatski jezik čine svi njegovi idiomi: standard i supstandard, narječja i žargoni.

U vrtićima/ školama pojavljuju se svi tipovi dvojezičnosti. Dijete predškolske ustanove posjeduje različite razine ovladanosti istim materinskim jezikom. Ono imarazvijen individualan idiom naučen kod kuće, prvog usvojenog jezika obitelji ili sredine u kojoj je progovorilo; počinje usvajati norme standardnog jezika, razinu službenog sredstva s kojom se susreće u institucijama odgojno-obrazovnog sustava; upoznaje supstandardne podsustave hrvatskog jezika (narječja i žargonizme) koji se uglavnom razlikuju u jezičnim kodovima druge djece u skupini ili razredu.²¹

¹⁹ Prebreg-Vilke, M.(1991.) *Vaše dijete i jezik (materinski, drugi i strani jezik)*, Zagreb: Školska knjiga , str. 117-118.

²⁰ Adiva – Bilingvizam. Dostupno na: <https://www.adiva.hr/zdravlje/logopedija/bilingvizam-sto-kada-dijete-odrasta-u-dvojezicnoj-obicelji/>(21.11.2019.)

²¹ Franić-Pavličević, D.(2005.) *Razvoj komunikacijske kompetencije u ranome razdoblju usvajanja jezika*, Zagreb: Alfa, str.62-64.

6. Zavičajna nastava

U Istarskoj županiji proveden je projekt o zavičajnoj nastavi u odgojno-obrazovnim ustanovama. Cilj projekta je formiranje institucionalnog oblika očuvanja istarskog zavičajnog identiteta, odnosno uvođenje zavičajne nastave i tradicijske kulture u predškolske ustanove te osnovne i srednje škole na području Istarske županije. Zavičajna nastava je važan projekt koji se bavi s najmlađima zato što su oni budućnost. Oni su ti koji će nastaviti prenositi vrijednosti tradicije, kulture i običaje. Sam projekt zavičajne nastave odvijao se u nekoliko faza: započeo je s Predškolskim odgojem i naobrazbom: aktivnostima vezanim za dječje vrtiće u Istri koji provode program na hrvatskom i talijanskom jeziku, nastavio se obuhvatom osnovnih škola te naposljetku srednjih škola u Istarskoj županiji. Obitelj ima iznimnu važnost u izražavanju, njegovanju i promicanju zavičajnosti koja se njeguje od rođenja djeteta. Vrijednosti koje obitelj daruje djetetu, kao što je zajedništvo, razumijevanje, prihvaćanje, su one koje se kasnije, ulaskom u širu zajednicu (dječji vrtić-osnovna-srednja škola) razvijaju obuhvaćajući ne samo dijete i obitelj već i društvo. Što se tiče zavičajne baštine koja je polazište i cilj ovog projekta on istovremeno obuhvaća i materijalna i duhovna dobra jednog određenog područja, u našem slučaju Istru kao područje. Pod zavičajnu baštinu spadaju sva znanja i vještine koje je pojedinac na određenom prostoru i vremenu ostavio. One čine temelj i svjedok su bogatog povijesnog identiteta. Djeca su prirodno znatiželjna i okolina je idealno mjesto i jedno od prvih mjesta iz koje dijete uči u interakciji s drugom djecom i odraslim osobama.²² U projektu „Zavičajna nastava–Istra u očima djece“ sudjeluju svi vrtići Istarske županije, a u isti se postepeno uključuju i Osnovne škole. Svaki vrtić odabire temu projekta, ovisno o kraju iz kojeg dolazi i поблиže radi na upoznavanju baštine u svome bližem zavičaju, krećući od interesa djece. Sudionici projekta (jedna ili dvije skupine unutar vrtića) dokumentiraju rad na odabranoj temi te pripremaju powerpoint i pisanu prezentaciju. Završna prezentacija svih projekata odvija se u nekom od gradova sudionika.²³

²² Institucionalizacija zavičajne nastave Istarske županije- Zavičajna nastava. Dostupno na: <http://www.za-nas.hr/zavicajna-nastava> (22.11.2019.)

²³ Institucionalizacija zavičajne nastave Istarske županije - Zavičajna nastava u predškolskim ustanovama Istarske županije. „Istra u očima djece“. Dostupno na: http://www.umag.hr/cmsmedia/A-DOKUMENTI/Projekt_Zavicajna_nastava-Istra_u_ocima_djece.pdf (22.11.2019.)

7. Zavičajna riječ u predškolskoj ustanovi

Zavičajni govor smatrao se nepoželjnim u odgojnom i obrazovnom sustavu. Uporno ispravljanje djeteta prilikom uporabe zavičajnog govora, kod djeteta razvija strah od jezika. U predškolskom razdoblju valja kod djece razviti svijest o zavičajnom govoru kao i o standardu. Bitno je osvještavati jezično bogatstvo kojim je okruženo: zavičajnu riječ i standardni jezik. Riječ koja će djetetu biti razumljiva i bliska je ona koja će mu i biti draga, toliko draga da je se neće više plašiti, neće imati otpor prema njoj, neće mu predstavljati barijeru već će mu biti bliska. To će biti kvalitetna zavičajna riječ djetetovog užeg i šireg zavičaja koja će mu biti bliska, a ujedno ga i pozivati na istraživanje nepoznatog. O susretu djeteta sa zavičajnom riječju ovisi njegova daljnja jezična kompetencija. U primarnom susretanju začinje se ljubav prema riječi, prema učenju čitanja i pisanja, izražajnog govorenja koja prerasta u ljubav prema zavičaju, tradiciji, posebnosti.²⁴

7.1 Dramski odgoj i zavičajna riječ

U području njegovanja zavičajne riječi s djecom, dramski odgoj, kao i metode dramske pedagogije bitan su izvor za raznolike susrete djeteta sa zavičajnom riječi. Dramski odgoj ne služi samo za razvijanje dramske darovitosti već i za razvijanje djetetove osjećajnosti i osjetilnosti, govornih i drugih izražajnih sposobnosti i komunikacijskih vještina, mašte, kreativnosti, formiranje stavova. U atmosferi sigurnosti, opuštenosti i prividne neobaveznosti, koju pruža organizirana igra, moguće je osloboditi spontanost i omogućiti djetetu da na njemu najprihvatljiviji način usvaja nove spoznaje jer se ono što je naučeno u igri lakše i duže pamti te otvara prostor dječjem stvaralaštvu. Svrha je dramskog odgoja odgajanje za život odnosno pripremanje djeteta za susret s realnošću.

Dramski odgoj prava je prilika da se potreba predškolskog djeteta za tom vrstom igre ostvari. Dijete između pete i šeste godine može usmeno dramatizirati priču, a pri tome voli živo izražavanje čime inicira komunikaciju. Recitacija i drama složene su aktivnosti koje podrazumijevaju metode kojima ćemo pridonijeti razvoju djeteta na različitim razinama: emocionalnoj, kognitivnoj, tjelesnoj, intelektualnoj. Da bi dramski

²⁴ Jurdana, V.(2015.) *Igri, Mala zavičajna čitanka (s primjerima iz čakavske poezije Drage Gervasia)* Pula: Sveučilište Jurja Dobrile u Puli, str.29.

odgoj bio učinkovit, nužno je djecu osloboditi straha od greške, uvjeriti ih da svatko ima pravo na pogriješiti jer je greška način učenja. To je moguće postići jedino ako osjete da ih se ne kontrolira i procjenjuje.²⁵Što se tiče zavičajne riječi odgojitelji bi se trebali zalagati da zavičajni govor postane polazište za planiranje jezičnih sadržaja u pojedinoj skupini. Izražavanje djece na zavičajnom govoru najbolje se može uočiti slušajući djecu prilikom igre. Prilikom dramske igre, djeca preuzimaju odabrane ili zadane uloge pričajući priče o svakodnevnici dok odgojitelji određuju cilj igre, sredstva i pomagala.²⁶

²⁵ Franić-Pavličević, D.(2005.) *Razvoj komunikacijske kompetencije u ranome razdoblju usvajanja jezika*, Zagreb: Alfa, str.198.-199.

²⁶ Školski vjesnik (2013.) *Časopis za pedagošku praksu i teoriju*[Online], vol.62 (2013/1). Dostupno na:https://hrcak.srce.hr/index.php?show=clanak&id_clanak_jezik=146900 . (27.07.2019.)

8. Istraživanje

8.1. Cilj i problem istraživanja

Cilj provedenog istraživanja je ispitati odgojitelje koliko često koriste zavičajni govor u komunikaciji i način na koji ga koriste u aktivnostima s djecom te koliko ga djeca koriste u međusobnoj komunikaciji s ostalom djecom, u rješavanju zajedničkih zadataka, iznošenju misli, ideja, osjećaja.

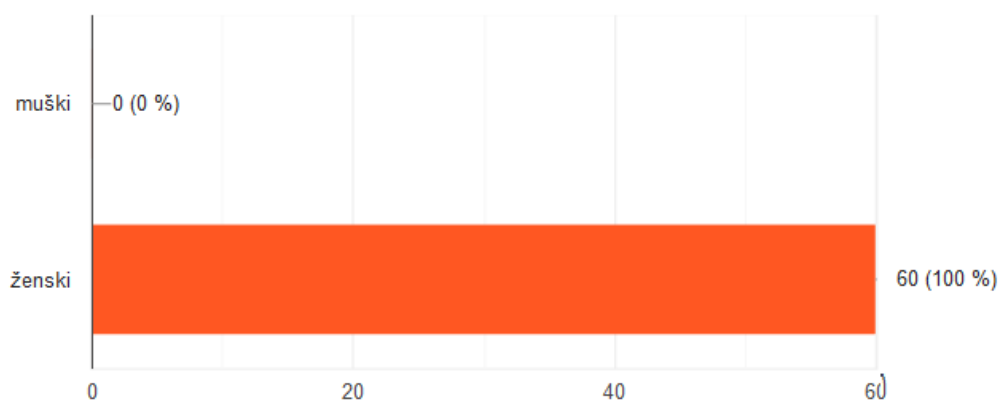
8.2. Mjerni instrumenti i način provođenja istraživanja

Za potrebe ovog istraživanja napravljen je anonimni anketni upitnik za odgojitelje koji se sastoji od dva dijela. Prvi dio anketnog upitnika sastoji se od osobnih podataka (spol, godine radnog staža, u kojoj skupini boravi te kojom se vrstom govora koristi izvan vrtića). Drugi dio anketnog upitnika za odgojitelje sadrži 13 tvrdnji. Tvrdnje su postavljene na način da odgojitelji mogu birati odgovor (1-uopće se ne slažem, 2-uglavnom se ne slažem, 3- niti se slažem niti se ne slažem, 4-uglavnom se slažem, 5-u potpunosti se slažem).

8.3. Rezultati istraživanja

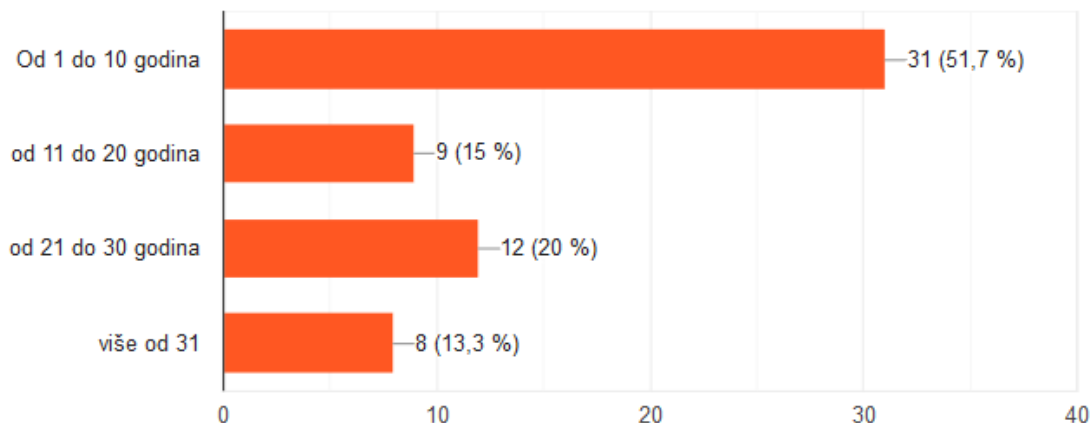
U Google obrascima napravljena je anonimna anketa kojom se nastojalo ispitati stavove ispitanika o korištenju zavičajnog govora djece u predškolskim ustanovama. Anketa je distribuirana *online*, na društvenim mrežama (*facebook*, *gmail*), u cilju sakupljanja što većeg broja ispitanika.

Grafikon 1. Spol odgojitelja

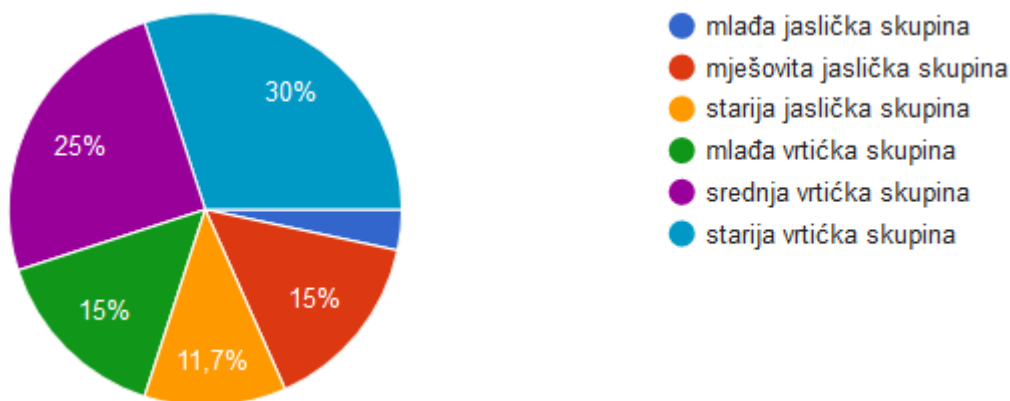
Anketnom upitniku pristupilo je ukupno 60 ispitanika (Grafikon 1). Svi su ispitanici bili ženskog roda.

Grafikon 2. Godine radnog staža

Iz Grafikona 2. možemo uočiti da najveći broj odgojiteljica ima od 1 do 10 godina radnog staža (N=31; 51,7%), njih 12 (20%) ima od 21 do 30 godina, nešto manji broj odgojiteljica (N=9; 15%) ima od 11 do 20 godina, a najmanji broj odgojiteljica ima više od 31 godine radnog staža (N=8; 13,3%).

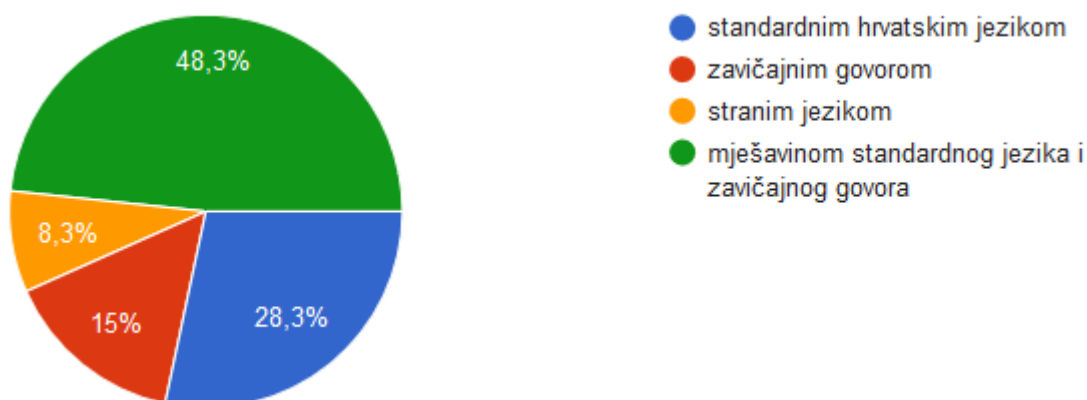
Grafikon 3. Skupina u kojoj borave odgojiteljice

Grafikon 3. pokazuje da najviše odgojiteljica radi u starijoj vrtićkoj skupini (N=17; 30,6%), kako kazuje najveći udio na grafikonu. Nešto manje odgojiteljica, njih 14 (25%) radi u srednjoj vrtićkoj skupini, devet odgojiteljica radi u mješovitoj jasličkoj skupini (15%) i isto toliko njih radi u mlađoj vrtićkoj skupini, dok je nešto manji broj ispitanika koji radi u starijoj jasličkoj skupini (N=5; 11,7%). Rezultati pokazuju da najmanji broj ispitanika radi u mlađoj jasličkoj skupini (N=1; 2,7% %).

Odgovornice u slobodno vrijeme (Grafikon 4.) uglavnom koriste i standardni hrvatski jezik i zavičajni govor (N=30; 48,3%). Nešto manji postotak (N=16; 28,3 %) koristi samo standardni hrvatski jezik, manji broj ispitanika u slobodno vrijeme rabi zavičajni govor (N=8; 15%) u komunikaciji, dok samo njih četiri koriste strani jezik (N=4; 8,3 %).

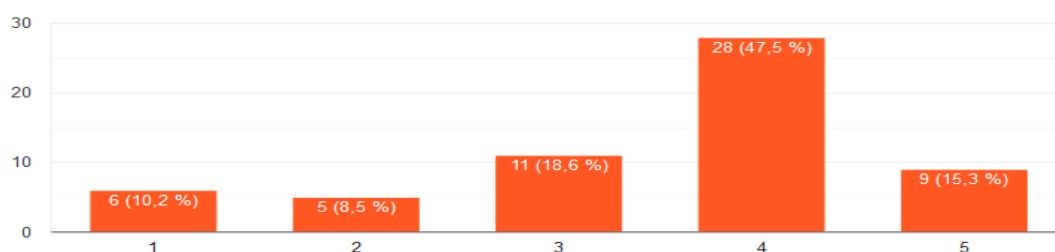
Grafikon 4. *Kojom se vrstom govora koriste odgovornice u slobodno vrijeme?*

U drugom dijelu ankete ispitanici su u iznošenju svojih stavova mogli birati između pet ponuđenih vrijednosti po principu Likertove skale na sljedeći način:

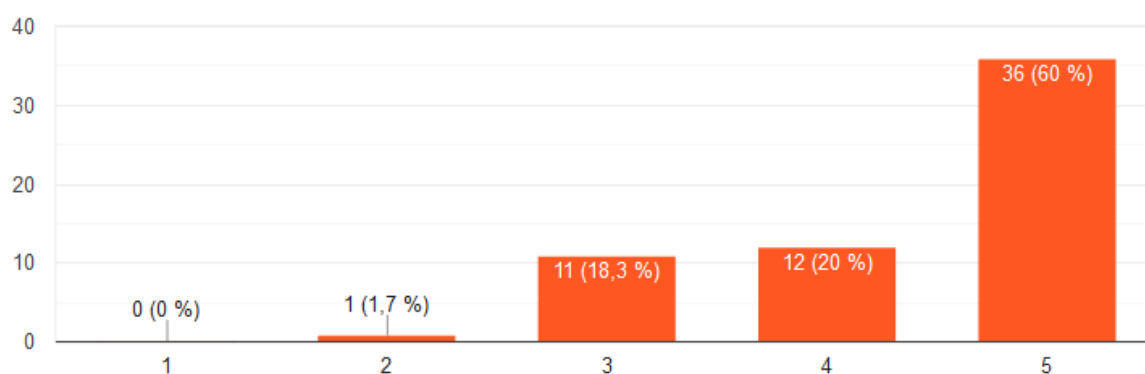
- 1- uopće se ne slažem,
- 2- uglavnom se ne slažem,
- 3- niti se slažem niti se ne slažem,
- 4- uglavnom se slažem,
- 5- u potpunosti se slažem

Grafikon 5. *Volim koristiti zavičajni govor u razgovoru s djecom.*

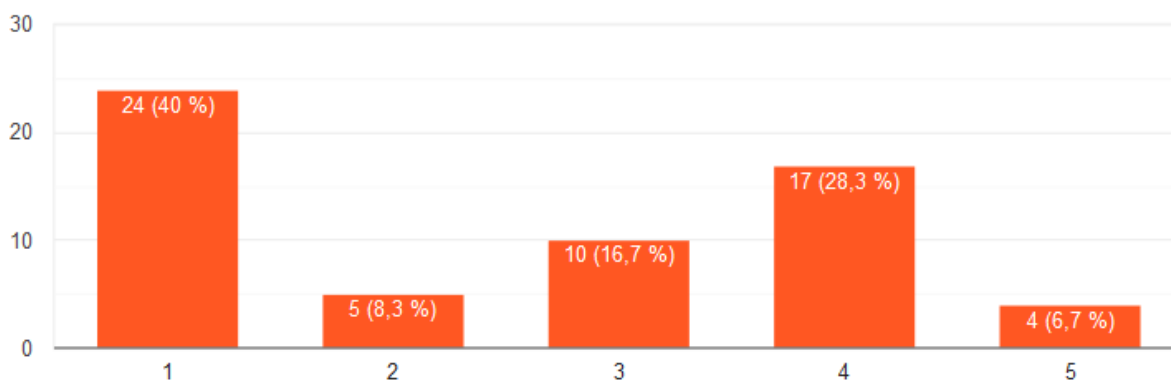
Iz Grafikona 5. možemo vidjeti da više od polovice ispitanika voli koristiti zavičajni govor u razgovoru s djecom, točnije njih 28 (47,5%) se uglavnom slaže, dok se njih 9 u potpunosti slaže s tvrdnjom (15,3%). 11 odgojiteljica nemaju jasan stav o korištenju zavičajnog govora u predškolskim ustanovama (N=11; 18,6%), dok se šest ispitanika uopće ne slaže (10,2%), a 5 (8,5%) uglavnom ne slaže da se zavičajni govor koristi u komunikaciji s djecom u predškolskoj ustanovi.

Grafikon 6. *Dopuštam da se djeca u međusobnoj komunikaciji osim standardnog jezika služe i zavičajnim govorom.*

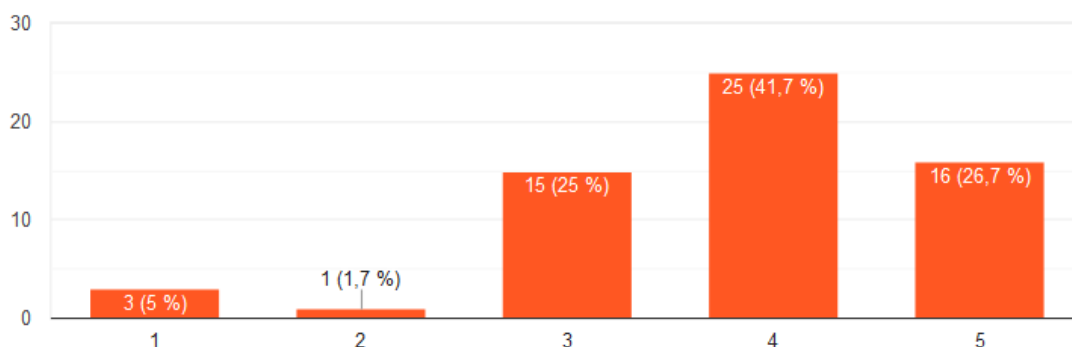
Što se tiče mogućnosti da djeca u komunikaciji uz standardni jezik rabe i zavičajni govor (Grafikon 6.) nadprosječna većina ispitanika dopušta korištenje zavičajnog govora i to njih 36 (60%) se u potpunosti slaže, a 12 (20%) se uglavnom slaže. Preostali ispitanici (N=11; 18,3%) nemaju jasan stav o tome, dok je samo jedan ispitanik izjavio da se uglavnom ne slaže s tvrdnjom (N=1; 1,7%).

Grafikon 7. *Djeca koja koriste zavičajni govor u skupini, teže izražavaju ideje, misli u zajedničkom rješavanju zadataka.*

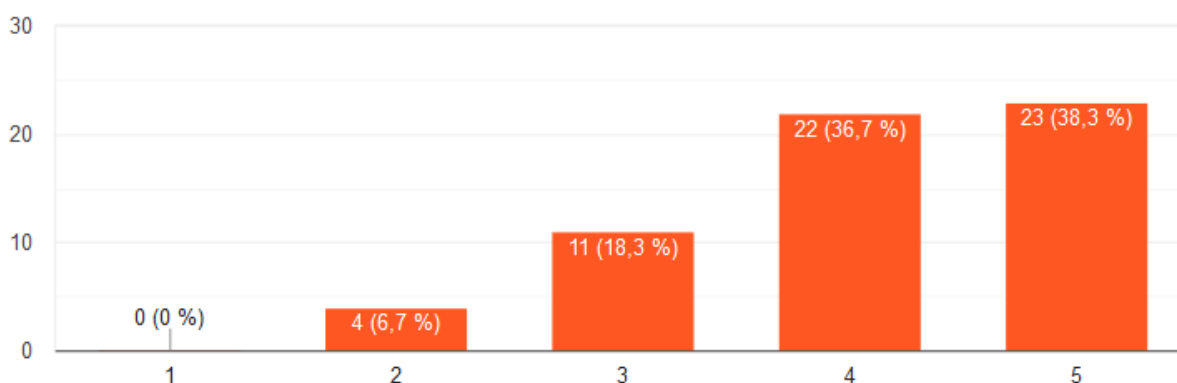
Grafikon 7. ukazuje da se gotovo polovica ispitanika u potpunosti ne slaže (N=24; 40%) ili uopće ne slaže (N=5; 8,3%) s tvrdnjom da djeca koja koriste zavičajni govor u skupini, teže izražavaju svoje ideje i misli u zajedničkom rješavanju zadataka. Od preostale polovice 10 (16,7%) ispitanika se niti slaže niti ne slaže, 17 (28,3%) se u potpunosti slaže, a 4 (6,7%) se uglavnom slaže s navedenom tvrdnjom.

Grafikon 8. *Prilikom obrade zavičajnih tema koristim zavičajni govor.*

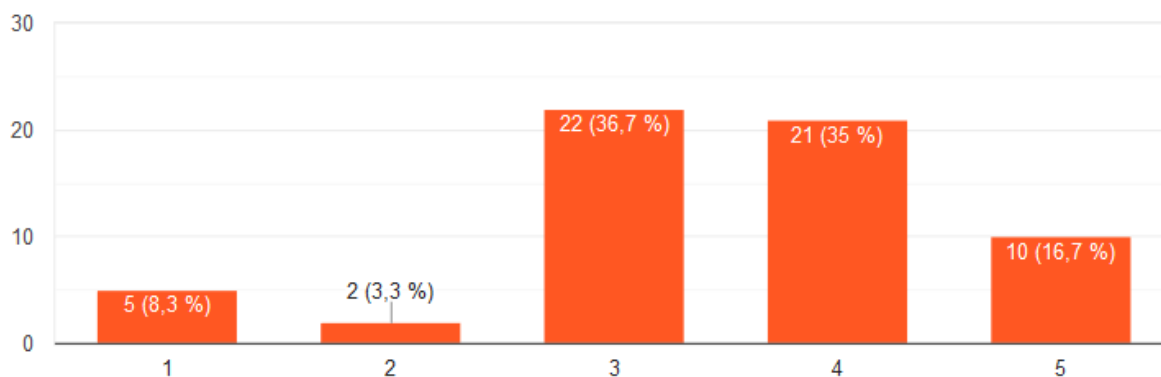
Prilikom obrade zavičajnih tema (Grafikon 8.) 41,7% odgajateljica (N=25) se uglavnom slaže, a njih 26,7% (N=16) se u potpunosti slaže da se koristi zavičajni govor. Njih 25% (N=15) nema jasan stav, dok svega 1,7% (N=1) se uglavnom ne slaže i 5% (N=3) se u potpunosti ne slaže da se kod obrade zavičajnih tema koristi zavičajni govor.

Grafikon 9. *Djeca zavičajni govor najviše koriste u međusobnoj komunikaciji.*

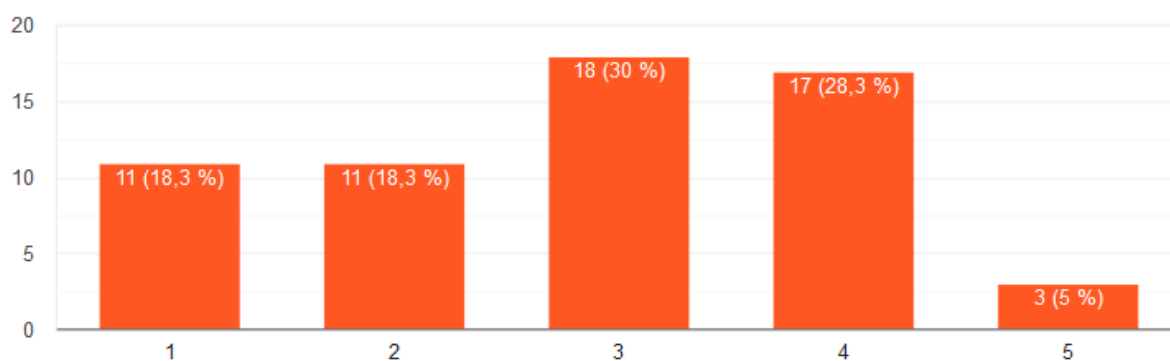
Grafikon 9. pokazuje da se 45 odgojiteljica slaže s tvrdnjom da djeca zavičajni govor najviše koriste u međusobnoj komunikaciji, točnije njih 23 (38,8%) se u potpunosti, a njih 22 (36,7%) uglavnom se slaže. Jedanaest ispitanika (18,3%) je izjavilo da se niti slaže niti ne slaže, a četiri (6,7%) uglavnom ne slaže s navedenom tvrdnjom.

Grafikon 10. *Djeca koja u obiteljskom okruženju koriste isključivo zavičajni govor teže komuniciraju na standardnom jeziku*

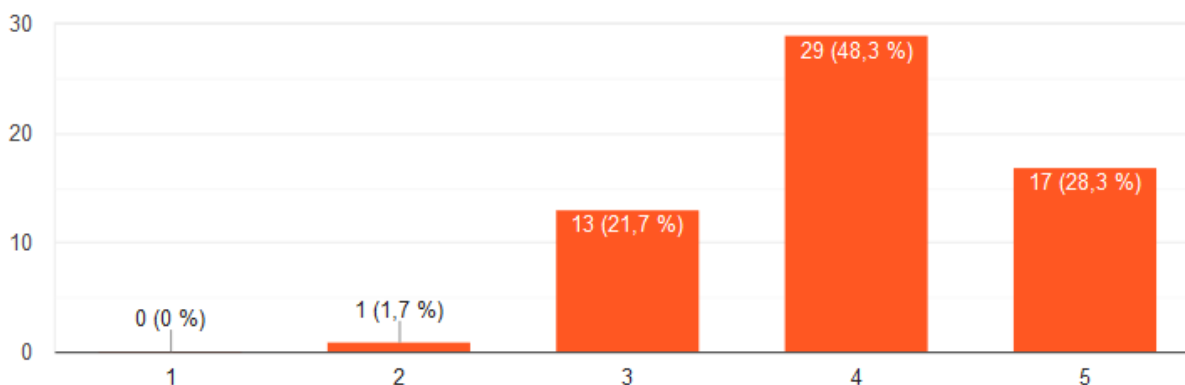
Grafikon 10. ukazuje da se 22 ispitanika, odnosno 36,7%, niti slaže niti ne slaže s tvrdnjom da djeca koja u obiteljskom okruženju koriste isključivo zavičajni govorteže komuniciraju na standardnom jeziku. Nešto manji postotak, njih 35%, točnije 21 ispitanik se uglavnom slaže sa navedenom tvrdnjom, dok se 10 odgojiteljica (16,7%) u potpunosti slaže. Pet ispitanika (8,3%) se u potpunosti ne slaže s navedenom tvrdnjom, dok se najmanji postotak od 3,3% odnosi na 2 ispitanika koja se uglavnom ne slažu.

Grafikon 11. *Djeca zavičajni govor koriste samo u komunikaciji sa drugom djecom koja također koriste zavičajni govor.*

Iz Grafikona 11. je vidljivo kako gotovo trećina ispitanika (N=18; 30 %) nemaju jasan stav o tome koriste li djeca zavičajni govor samo u komunikaciji s drugom djecom koja također koriste zavičajni govor. Odgovor uglavnom se slažem odabrano je 17 ispitanika (28,3%), 11 (18,3%) ispitanika se uopće ne slaže, a isto toliko se ispitanika (N=11; 18,3%) uglavnom ne slaže s istom tvrdnjom. Samo 3 ispitanika (5%) se u potpunosti slažu s tvrdnjom da djeca u skupini međusobno komuniciraju služeći se zavičajnim govorom. Budući da je stav odgojitelja o korištenju zavičajnog govora u međusobnoj komunikaciji gotovo proporcionalno raspoređen zaključujemo da se zbog miješanih brakova i migracija obitelji u veće urbane centre zavičajni govor rjeđe koristi u obitelji pa ga time i manje djece poznaje i rabi u komunikaciji s vršnjacima.

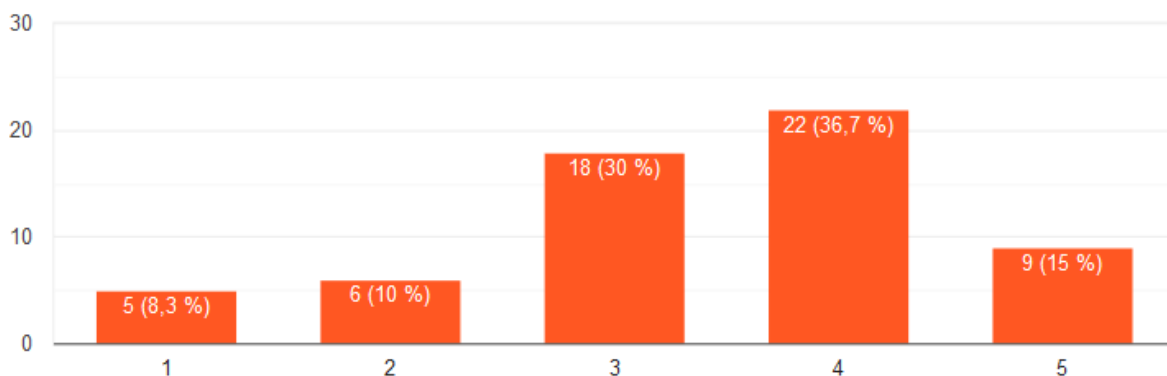
Grafikon 12. *Djeca koja u obiteljskom okruženju koriste zavičajni govor, isti koriste u prepričavanju događaja i u vrtiću.*

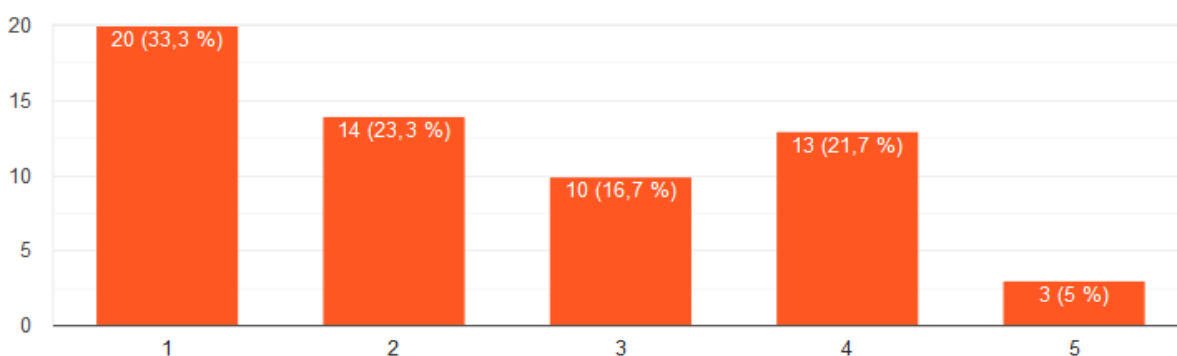
Što se tiče tvrdnje da djeca koja u obiteljskom okruženju koriste zavičajni govor, isti koriste u prepričavanju događaja, nadprosječna većina od 29 ispitanika odnosno 48,3% (Grafikon 12.) se uglavnom slaže s tvrdnjom. Njih 17 (28,3%) se u potpunosti slaže sa tvrdnjom, a 13 ispitanika (21,7%) se niti slaže niti ne slaže. Samo se 1 ispitanik (1,7%) uglavnom ne slaže s tvrdnjom, dok se nitko od ispitanika uopće ne slaže s navedenom tvrdnjom.

Iz Grafikona 13. možemo iščitati da se s tvrdnjom da djeca koja koriste u obiteljskom okruženju zavičajni govor, isti koriste i u skupini u potpunosti slaže 9 ispitanika (15%), uglavnom slaže 22 ispitanika (36,7%), njih nešto manje, točnije 18 ispitanika (30%) nemaju jasan stav o navedenoj tvrdnji, dok se 6 ispitanika (10%) uopće ne slaže s tvrdnjom, a samo se 5 ispitanika (8,3%) uglavnom slaže.

Grafikon 13. *Djeca koja u obiteljskom okruženju koriste zavičajni govor komuniciraju isključivo koristeći zavičajni govor.*

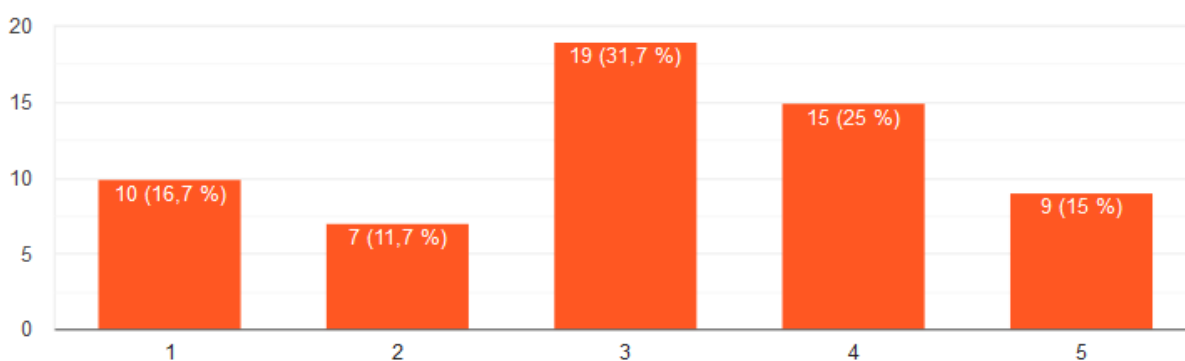

Grafikon 14. *Djeca koriste zavičajni govor samo u komunikaciji s odgojiteljima*

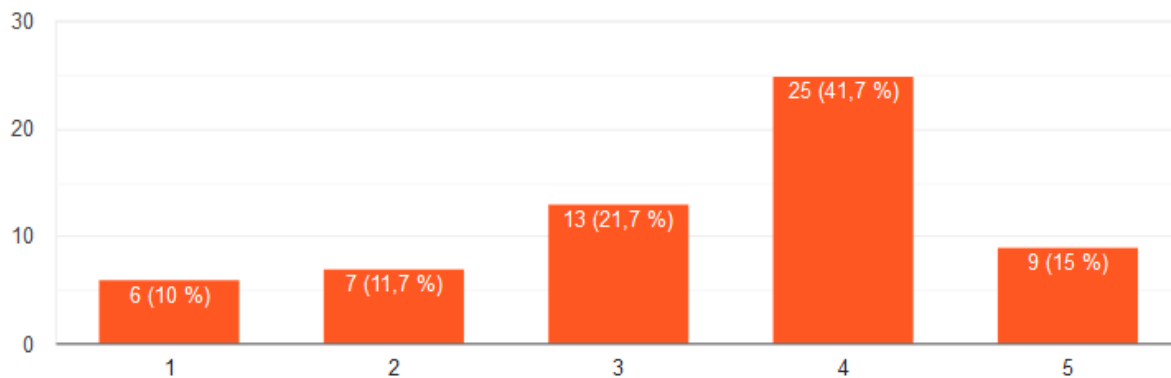
Iz Grafikona 14. vidljivo je da se većina ispitanika uopće ne slaže (N=20; 33,3%) ili uglavnom ne slaže (N=14; 23,3%) s tvrdnjom da djeca koriste zavičajni govor samo u komunikaciji s odgojiteljima. Manji broj ispitanika niti se slaže, niti se ne slaže (N=10; 16,7%), dok se gotovo trećina njih uglavnom slaže (N=13; 21,7%) ili u potpunosti slaže s tvrdnjom (N=3; 5%).

Grafikon 15. *Djeca češće koriste zavičajni govor ukoliko su uznemirena.*

Iz Grafikona 15. možemo uočiti da je stav ispitanika o tvrdnji kako djeca češće koriste zavičajni govor ukoliko su uznemirena gotovo proporcionalno raspoređen. Ipak, najveći se broj ispitanika uglavnom slaže (N=15; 25%) ili u potpunosti slaže s tvrdnjom (N=9; 15%); 19 se ispitanika (31,7%) niti slaže niti ne slaže, dok se 17 ispitanika u potpunosti ne slaže (N=10; 16,7%) ili uglavnom ne slaže (N=7; 11,7%) s navedenom tvrdnjom.

Grafikon 16. *Djeca češće koriste zavičajni govor ukoliko su uzbuđena.*

Prema rezultatima prikazanim u Grafikonu 16. 41,7% ispitanika (N=25) se uglavnom slaže, a 15% njih (N=9) se u potpunosti slaže, da djeca češće koriste zavičajni govor ukoliko su uzbuđena. Od ukupnog broja ispitanika 13 (21,7%) se odgajatelja niti slaže, niti ne slaže s navedenom tvrdnjom, dok se njih 13 uglavnom ne slaže (N=7; 11,7%) ili u potpunosti ne slaže (N=6; 10%) da uzbuđenje djeteta utječe na djetetovo korištenje zavičajnog govora u komunikaciji.

9. Zaključak

Materinji jezik predstavlja način na koji majka uči dijete jeziku. Sličan materinskom jeziku može biti roditeljski jezik, jer ga dijete usvaja od roditelja kojima je to zajednički jezik (npr. talijanski).

Svaki je čovjek rođen na određenom mjestu, u određenoj sredini, pokrajini. Čovjek je rastao, proživljavao svoje djetinjstvo u tom istom ili nekom drugom prostoru. Stoga zavičaj nije samo mjesto gdje smo rođeni već i mjesto gdje smo se navikli živjeti.

U mnogobrojnim dječjim pogreškama prilikom govora pojavljuje se miješanje standardnog jezika i zavičajnog govora. Uporno ispravljanje djeteta prilikom služenja zavičajnog govora nije ohrabrujuće. Na taj način se kod djeteta razvija strah od jezika.

U provedenom istraživanju svi su ispitanici bile odgojiteljice. Iz dobivenih rezultata možemo zaključiti kako se većina odgojiteljica slaže da se djeca prilikom prepričavanja nekog događaja služe zavičajnim govorom, jer se istim koriste u obiteljskom okruženju. Nadalje, odgojiteljice se uglavnom slažu s tvrdnjom da koriste zavičajni govor prilikom obrade zavičajnih tema te se nikako ne slažu s tvrdnjom da djeca koriste zavičajni govor samo u njihovoj komunikaciji s vršnjacima već ga koriste i u komunikaciji s odgojiteljima. Ukoliko su uzbuđena ili uznemirena također se koriste zavičajnim govorom, jer na taj način lakše izražavaju emocije.

Budući da je Istra višejezična i višekulturalna zajednica, u svakodnevnoj se komunikaciji, kako odraslih tako i djece, rabi čakavsko narječje, istro-venetski dijalekt, i/ili hrvatski odnosno talijanski standardni jezik. Zaključujemo kako je jako važno čuvati i njegovati kulturu svoga kraja, a time i zavičajni govor kao jedno od obilježja osobnog identiteta svakoga od nas.

10. Popis literature

Knjige:

1. Apel, K. i Masterson, J. .J.(2004.) *Jezik i govor od rođenja do 6. godine*, Lekenik: Ostvarenje.
2. Franić-Pavličević, D.(2005.) *Razvoj komunikacijske kompetencije u ranome razdoblju usvajanja jezika*, Zagreb: Alfa.
3. Jurdana, V.(2015.) *Igri-mala zavičajna čitanka (s primjerima iz čakavske poezije Drage Gervaisa)*, Pula: Sveučilište Jurja Dobrile u Puli.
4. Prebreg-Vilke, M. (1991.) *Vaše dijete i jezik (materinski, drugi i strani jezik)*, Zagreb: Školska knjiga.
5. Silić, A.(2007.) *Prirodno učenje stranoga (engleskoga) jezika djece predškolske dobi*, Zagreb: Mali profesor.

Časopisi:

1. Školski vjesnik (2013.) *Časopis za pedagogijsku praksu i teoriju* [Online], vol.62 (2013/1). Dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/index.php?show=clanak&idclanak=146900>(27.07.2019.)

Mrežni izvori:

1. Adiva – Bilingvizam, Dostupno na: <https://www.adiva.hr/zdravlje/logopedija/bilingvizam-sto-kada-dijete-odrasta-u-dvojezicnoj-obitelji/> (21.11.2019.)
2. Centar-logos – Jezik i govor, Dostupno na: <http://www.centar-logos.hr/jezik-i-govor> (14.11.2019.)
3. Dijalog- Govorni poremećaji, Dostupno na: <http://dijalog.com/index.php?Content=Govorniporemecaji> (14.11.2019.)
4. Hrvatska enciklopedija- Narječja, Dostupno na: <http://www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?id=42971> (29.07.2019.)

5. Hrvatska udruga za disleksiju – disleksija i disgrafija, Dostupno na: <http://hud.hr/disgrafija/> (14.11.2019.)
6. Institucionalizacija zavičaje nastave Istarske županije-Zavičajna nastava, Dostupno na: <http://www.za-nas.hr/zavicajna-nastava> (22.11.2019.)
7. Institucionalizacija zavičajne nastave Istarske županije - Zavičajna nastava u predškolskim ustanovamalstarske županije. „Istra u očima djece“, dostupno na: http://www.umag.hr/cmsmedia/A-DOKUMENTI/Projekt_Zavicajna_nastava-Istra_u_ocima_djece.pdf (22.11.2019.)
8. Placebo –Afazija, Dostupno na: <http://www.msd-prirucnici.placebo.hr/msd-prirucnik/neurologija/funkcija-i-disfunkcija-mozdanih-reznjeva/afazija> (14.11.2019.)
9. Vrtić Radost – Tijek razvoja govora i jezika, Dostupno na: http://www.vrtic-radost.hr/wp-content/uploads/2016/01/razvojne_norme.pdf (14.11.2019.)

11. Popis grafikona

1. Grafikon 1. Spol odgojitelj
2. Grafikon 2. Godine radnog staža
3. Grafikon 3. Skupina u kojoj borave odgojiteljice
4. Grafikon 4. Kojom se vrstom govora koriste odgojiteljice u slobodno vrijeme
5. Grafikon 5. Volim koristiti zavičajni govor u razgovoru s djecom
6. Grafikon 6. Dopuštam da se djeca u međusobnoj komunikaciji osim standardnog jezika služe i zavičajnim govorom
7. Grafikon 7 . Djeca koja koriste zavičajni govor u skupini, teže izražavaju ideje, misli u zajedničkom rješavanju zadataka.
8. Grafikon 8. Prilikom obrade zavičajnih tema koristim zavičajni govor.
9. Grafikon 9. Djeca zavičajni govor najviše koriste u međusobnoj komunikaciji
10. Grafikon 10. Djeca koja u obiteljskom okruženju koriste isključivo zavičajni govor teže komuniciraju na standardnom jeziku
11. Grafikon 11. Djeca zavičajni govor koriste samo u komunikaciji sa drugom djecom koja također koriste zavičajni govor
12. Grafikon 12. Djeca koja u obiteljskom okruženju koriste zavičajni govor, isti koriste u prepričavanju događaja i u vrtiću.
13. Grafikon 13. Djeca koja u obiteljskom okruženju koriste zavičajni govor komuniciraju isključivo koristeći zavičajni govor.
14. Grafikon 14. Djeca koriste zavičajni govor samo u komunikaciji sa odgojiteljima
15. Grafikon 15. Djeca češće koriste zavičajni govor ukoliko su uznemirena
16. Grafikon 16. Djeca češće koriste zavičajni govor ukoliko su uzbuđena

12. Sažetak

Kroz ovaj rad nastojalo se istražiti koliko djeca često koriste zavičajni govor u obiteljskom okruženju i vrtiću. Objašnjavaju se materinski jezik, dijalekti, zavičajni govor. Opisuju se faze govorno-jezičnog razvoja, tijekom razvoja govora i jezika od rođenja do sedme godine, kako televizija utječe na kulturu i jezik te koje se sve vrste teškoća pojavljuju u razvoju govora i jezika. Opisuju se hrvatska narječja (štokavski, čakavski i kajkavski) koja označavaju govor nekog kraja, mjesta ili pokrajine. Nadalje, korištenjem materinskog jezika djeca usvajaju glasovni sustav, koji počinje krikom odmah nakon rođenja, upotrebu jezičnih oblika vlastitog jezika, sposobnost razumijevanja i priopćavanja značenja. Spominje se razvoj komunikacije na stranom jeziku koji omogućuje djeci da već od najranije dobi odrastaju sa spoznajom o postojanju i poštivanju različitosti među ljudima. Na društvenim mrežama provedeno je istraživanje gdje se kroz anketu pokušalo utvrditi koliko se često djeca koriste zavičajnim govorom. Istraživanje je bilo namijenjeno odgojiteljima. U samom zaključku govori se o zavičajnom govoru te kako ga djeca ne bi nikako trebala poimati kao manje vrijednog i važnog od standardnog jezika.

Ključne riječi: materinski jezik, zavičajni govor, djeca, narječje, dijalekt

13. Summary

Through this work it was wanted to study the frequency with which children use the mother tongue in a family environment and in kindergarten. An attempt was made to explain the concepts of the mother tongue, dialect, language of the social environment. It describes the stages of language development, the course of language and language development from birth to the age of seven, and the types of difficulties that may arise during language development. The areas of Croatian dialects (stokavian, chakavian and kajkavian) that characterize a region, city or province have been outlined. In addition, through the use of native speakers, children adopt the voice system, which begins with a cry immediately after birth, the use of language forms of their own language, the ability to understand and communicate meaning. A survey was conducted on social networks, which sought to determine how often children use their native language. The research was carried out among educators. The conclusion emphasises the importance of safeguarding the dialect/language of the social environment in the development of the child's national identity.

Keywords: mother tongue, native language, children, dialect

14. Sommario

Attraverso questo lavoro si è voluto studiare la frequenza con cui i bambini usano la lingua madre in un ambiente familiare e all'asilo. Si è cercato di spiegare i concetti lingua madre, dialetto, lingua dell'ambiente sociale. Vengono descritte le fasi dello sviluppo del linguaggio, il corso dello sviluppo del linguaggio e del linguaggio dalla nascita fino all'età di sette anni e i tipi di difficoltà che possono sorgere durante lo sviluppo del linguaggio. Sono state delineate le aree dei dialetti croati (stokavo, ciacavo e caicavo) che caratterizzano una regione, città o provincia. Inoltre, attraverso l'uso della madrelingua, i bambini adottano il sistema vocale, che inizia con un grido immediatamente dopo la nascita, l'uso di forme linguistiche della propria lingua, la capacità di comprendere e comunicare il significato. È stato condotto un sondaggio sui social network, in cui si è cercato di determinare la frequenza con cui i bambini utilizzano la propria lingua madre. La ricerca è stata svolta tra gli educatori. Nella conclusione si pone l'accento sull'importanza della salvaguardia del dialetto/lingua dell'ambiente sociale nello sviluppo dell'identità nazionale del bambino.

Parole chiave: madrelingua, lingua dell'ambiente sociale, bambini, dialetto